

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HÖGSKOLAN FÖR DESIGN OCH KONSTHANTVERK

En skattkista?

Elias Malmberg

Examensarbete 15 högskolepoäng för
Konstnärlig kandidatexamen i konsthantverk

Degree work 15 higher education credits towards
Bachelor of Fine Arts in Arts and Crafts

VT 2013

Konstnärligt kandidatprogram I Möbeldesign inriktning Trä,
180 högskolepoäng

BA Programme in Wood Orientated Furniture Design,
180 higher education credits

Examinator: Mats Aldén

Opponent: Gabriella Gustafson, Torsten Hild

Handledare: Jenny Stefansdotter, Sara Danielsson

Abstract:

Mitt examensarbete är en undersökning i att ta tillvara på restmaterial ifrån möbler. Vad kan det medföra i form av estetik och värde? Vad finns det för bra metoder för att ta tillvara på material? Målet är att finna en metod för att förädla ett använt material till något nytt.

Innehållsförteckning

Tidsschema	1
Intension	1
Mål	1
Problemformulering	1
Tillvägagångssätt	2
Secondhand	2
Formgivare och hantverkare med restmaterial?	4
Livslängd, mervärde och lycka?	6
Metoden	8
Undersökandet av materialet	8
Materialet ifrån Östhjälpen	8
Träslag och dimension	8
Mönster?	10
Resultat	14
Reflektion	17
Källförteckning	19
Litteratur	19
Artiklar	19
Webbplatser	19
Intervjuer	19
Besökta platser	19
Bildmaterial	20
Tack till	21

Inledning

Mindre påverkan på miljön är en drivkraft för mig. Som så många andra skapande människor så vill jag också rädda världen. Påverkan på miljön är alltid något jag reflekterar över när jag arbetar med en idé. Jag blir alltid extra intresserad när jag ser en produkt som är klimatsmart, eller ett koncept som kommenterar ett sätt att kunna gynna ett mer hållbart samhälle.

När jag var på min praktik i Eindhoven passade jag på att göra ett besök i Piet Hein Eeks butik, verkstad och showrooms. Piet har blivit känd för sina produkter utav restmaterial och jag blev väldigt inspirerad av kvantiteten av produkter han har till förfogande och den enorma verkstaden dessutom. I tidigare projekt har jag försökt att få tag i material hos företag men mötts av många motgångar. De vill vårda om sin image, de är rädda att den kan bli lidande, eller i några fall har det känts som att de inte tänkt något vidare alls på det, och ibland vet de inte vem som är rätt person att prata med gällande dessa frågor. Ser de inte en direkt vinstmöjlighet är det trögt med förhandlingar. Så vad kan jag åstadkomma utan dem? Det går ju att få tag i material på annat håll.

Tidsschema

- v.1 Sökande av material och definiera val av material
- v.2 Samla in material, undersöka vad som gjorts med restmaterial
- v.6 – 9 Läsa och hitta litteratur
- v.3 – 5 Undersökningar i materialet, rapport
- v.10 Förberedning presentation och utställning

Intension

Påbörja ett undersökande och en process i att plocka fram en metod att återanvända material. Förhålla mig till förutsättningar för en mindre verkstad.

Mål

Hitta en metod att använda materialet och titta på vad det finns för möjligheter att vidareutveckla det efter examen.

Problemformulering

Hur förenar jag de delar som utgör föremålen på ett kvalitativt sätt. Genom form, funktion och hantverk?

Vilket av det material jag hittar kommer att ha mest potential att bli återanvänt? Vilka kvalitéer kommer jag hitta i materialet?

Vilken väg kommer projektet att ta mig, utifrån de egenskaperna materialet har?

Tillvägagångssätt

Secondhand

Tidigare erfarenhet att det är svårt att bli insläppt av företag att få undersöka deras spill i produktionen. Jag har hört av mig till företag som producerar mattor, textil och bland annat skivmaterial i trä. Jag har blivit bemött på olika sätt då mindre företag har svårt att hantera frågorna och vet inte vem som ska svara på dem inom företaget. Större företag har större vetskap och berättar om existerande spännande projekt gällande miljö och etik. I de mer etablerade företagen tror jag att det också är känsligt om jag skulle hitta en lucka i deras produktion som är väldigt resursslösande. Då de kan se en risk med att informationen skulle kunna speglas negativt utåt. Ett väldigt förtroende måste byggas upp och bevaras för att en sådan sak skall gå att genomföra. Jag valde i mitt examensarbete att istället vända mig till verksamheter utan produktion av nya ting.

Eftersom många second hand butiker ofta har en hjälp- och välgörenhetsorganisation bakom sig så vill jag kontakta dem först, samt secondhand butiker i närheten av vart jag troligtvis kommer att vara aktiv efter examen. Att tänka ur ett lokalt perspektiv, stödja lokal verksamhet och titta på vad som är möjligt runtomkring mig i min kommun. Jag besökte totalt fyra butiker men pratade mest med, Ria secondhand i Lerum samt Östhjälpen i Partille. Väl där startade jag med att undersöka möbler och det viktiga här var att diskutera sådant som butikerna inte får sålt och som då är på väg till soptippen. Jag ställde en gemensam fråga till de som hade chefsrollen för verksamheterna för att få en inblick i vad som ofta slängs istället för att säljas. Vad upplever ni som mest svårsålt? Leif Johansson ifrån Östhjälpen upplevde att möbler anpassade för TV-apparater, kontorsmöbler och till viss utsträckning furumöbler som de mest svårsålda. Stora och gamla kontorsmöbler som ofta har problem att få en plats i ett modernt hem. Trots att en del furumöbler är klumpiga ser Christine Johansson ifrån Ria Secondhand en nytta i att ta in just den typen av möbler eftersom folk kan vara villiga att måla om dem¹

Det kändes lockande att ta tag i sådant som ingen ville ha. Jag testade att känna på hur det skulle vara att demolera möblerna eftersom det blir lättare vid transport, med en inriktning på att försöka vara känslökall och fokusera på att utvinna materialet. Det var lättare sagt än gjort, när jag plötsligt stod framför en möbel som det ryktades ibland personalen i butiken om att den tros ha tillverkats på min före detta skola började jag tveka. Jag valde dock att demolera den då jag själv inte behövde den som möbel och om jag inte tog tillvara på materialet skulle den slängas.

Efter att jag testat att demolera på detta vis kände jag att det var ett tidskrävande jobb. Finns det effektivare sätt? Nästa besök var en secondhand som heter Östhjälpen som kanske har lösningen på det problemet. Östhjälpen är en hjälporganisation som grundades 1989 och drivs av kyrkomedlemmar ifrån Partille. Östhjälpen ger stöd till barn från mycket fattiga familjer i Rumänien med förnödenheter som mat, kläder och hjälp att klara skolgången. De har under lång tid även bidragit med bl.a. utrustning till sjukhus och skolor.

Trots att Östhjälpen skänker vidare möbler så behöver de plats för nya möbler som kommer in. Leif Johansson berättar att de också en till två gånger i månaden fyller en lastbil ifrån Estland med kläder, möbler mm till behövande. I Estland säljs en del vidare i deras secondhand vilket skapar arbete och

---

¹ Intervju: RIA secondhand - Christine Johansson, Östhjälpen - Leif Johansson

nytta till behövande. De möbler som inte åker till Estland, tas isär och läggs på hög i Östhjälpens lokaler tills det behöver tömmas och köras till tippen, som görs ungefär en gång i månaden. De sorterar materialen av möblerna innan det åker till återvinningsstationen. Här nedan ser vi trämaterial för sig. När jag såg detta började jag genast undersöka vad som fanns där och efter mycket vändande på bitar insåg jag att de mesta av skivorna var utav spån och MDF. Det som fanns kvar som inte bestod av skivmaterial var bl.a. bordsben, stolsryggar och sarger i massivt trä. Utan att veta hur jag ska använda mig av materialet tog jag beslutet att det massiva träet har mest potential att bli återanvänt, och bad om att få återkomma för att hämta hem materialet vilket inte var några större problem.

Fig 1. Samlat material vid Östhjälpen

Men är det nödvändigt att återanvända trä? Vad händer med trä efter att det anses förbrukat? En hel del trä återvinns till energi genom förbränning, vid förbränning frigörs koldioxid, CO₂. Gunilla Beyer projektledare och VD för returträ vid Skogsindustrierna förklarar att lika mycket CO₂ som tas upp från atmosfären och lagras som biogent kol i trä, frigörs vid förbränning. Det är det som kallas nollsummespel.² Enligt statistikansvarige Thomas Eriksson vid skogsstyrelsen har vi en högre tillväxt av skog än avverkning. Eriksson menar att vi kan fortsätta att avverka i samma takt eller t.o.m. något mer utan att vårt virkesförråd minskar.³

---

² Gunilla Beyer, Projektledare & VD Returträ – E-mail kontakt

³ Thomas Eriksson – Skogsstyrelsen – E-mail kontakt

På träguidens hemsida visas en bild på träs kretslopp, här kan vi se hur det slutligen når återvinning och energi utvinns samt CO2 frigörs.⁴ Träguiden tycker att träprodukter borde återanvändas, materialåtervinnas och i ett slutligt skede energiåtervinnas. Det är bra om trä får vara trä så långvarigt som möjligt.⁵ Trä är också förnyelsebart och kan bevaras länge om det används på rätt sätt.

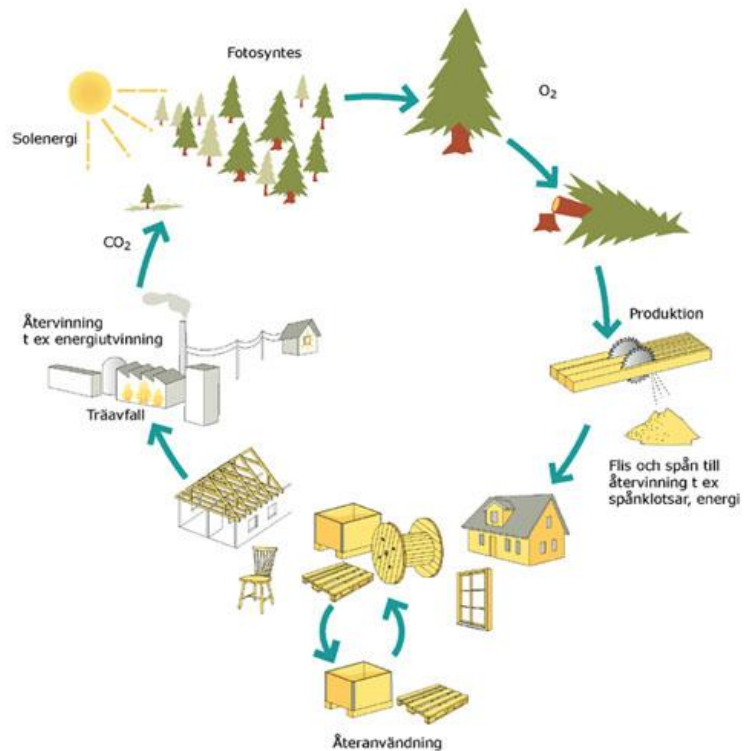

Fig 2. Illustration av träs kretslopp ifrån Träguiden

Formgivare och hantverkare med restmaterial?

Mycket har gjorts genom tiderna i form av återanvändning av material och ting. Jag har hittat en hel del verksamheter och valt ut några av dessa som har inspirerat och som har olika bra kvalitéer i deras metod att ta tillvara och bevara.

Tre formgivare som kallar sig "Designstories" har sin studio i Göteborg och består av Kerstin Sylwan, Jenny Stefansdotter och Sara Danielsson. Sylwan och Stefansdotter har tagit fram ett bord som heter Odd table som har träben ifrån gamla trasiga stolar och bord, de tänker lokalt och tillsammans med Returhuset sker produktionen av bordet. Returhuset ligger på Lärjeågatan 12 i Göteborg har en secondhand butik och en återbruksverkstad som ligger granne med återvinningscentralen Kretsloppsparken. Returhuset är led av kommunen och har en arbetsmarknadsinsats för att få ut långtidsarbetslösa i arbete. Bland dem finns duktiga hantverks lärare som kan reparera möbler och lära ut att tillverka t.ex. Odd table.⁶

Kerstin Sylwan, Sara Danielsson och Johanna Stål har tillsammans skrivit en bok som heter 'Materialens magi'. I denna bok förespråkar de det vi ofta ser som skräp som en resurs, och visar trevliga exempel på det i boken som de hoppas kan inspirera människor i yrkeslivet och vardagen med att se andras lösningar.⁷

⁴ <http://www.traguiden.se/TGtemplates/popup1spalt.aspx?id=957&contextPage=951> 10-03-2013

⁵ <http://www.traguiden.se/TGtemplates/popup1spalt.aspx?id=968> 10-03-2013

⁶ <http://merry-go-round.se/2012/12/01/odd-table/> 10-03-2013

⁷ Sylwan, Kerstin, Stål, Johanna & Danielsson, Sara, *Materialens magi: design för en skräpfri värld*, 1. uppl., Camino, Göteborg, 2012

Creatables grundades 2008 och består av Erik Thorstensson, Petter Danielson och Oscar Ternbom. De har sitt säte i Göteborg och jobbar för att få företag att se möjligheterna i sitt materialspill, att genom materialet öka produktionskapaciteten med energisnåla knep inom produktionen med nya saker att tillverka. Något som Creatables kallar på sin hemsida för 'Production hacking'.⁸

I boken *Materialens Magi* finns en intervju med Thorstensson från Creatables där han säger att: "Energifrågan har varit mycket på tapeten, men det är resursfrågan som är viktigast. Redan nu ser vi material- och råvarupriser skjuta i höjden, så det här kommer att driva marknaden och företagen till att bli mer resurseffektiva."⁹

Mattias Thambert ligger bakom verksamheten Refurn som finns i både Stockholm och Malmö. De reparerar möbler men fungerar också som en secondhand butik och väljer ut möbler med omsorg. På deras hemsida finns det en länk som leder till en intervju med Mattias. I intervjun berättar han hur det hela startade med att reparera möbler på sin vind åt andra som kom till honom med trasiga möbler. Tanken växte och han blev överväldigad när han sökte upp återvinningsstationen, hur det var berg med saker som var användbart och av god kvalitet.¹⁰ Nu har han tillträde till två återvinningscentraler och vill sprida verksamheten. Han har också en ambition att påverka folk att ta hand om sina möbler genom att ge tips och erbjuda möbelvårdsprodukter samt verktyg för att vårda eller göra om sina möbler.¹¹

"365 saker du kan slöjda", är en blogg för alla där man kan lägga upp egna idéer gällande lagning och återbruk. Ett forum för att ta hand om såväl koftan som stolssitsen.¹²

Piet Hein Eek är en holländsk formgivare som har fått mycket uppmärksamhet för sitt flitiga återanvändande av material. Under min praktik i Eindhoven under hösten 2012 passade jag på att besöka Hein Eeks företag. Hans produkter är många och eftertraktade, objekten han ritat blir unika på grund av att han sparar ytan på de material han använt sig av och har därmed fört vidare en historia. Materialet till några av möbelkollektionerna kommer också att ta slut och på så vis blir möblerna också åtråvärda. När jag pratar med Cynthia Van Thuijl som jobbar för Hein Eek, berättar hon hur trämaterialen kommer ifrån gamla hus från olika länder i Europa samt Holland. Van Thuijl förklarar också hur de kom över stor kvantitet av stålrör vid köpet och renovering av nya lokaler. Dessa stålrör blev bland annat använt till inredning för restaurang, soffa, bord och diverse andra produkter.¹³

I mina ögon utstrålar inte möblerna så goda snickerikunskaper, i bordet tas det inte hänsyn till träs olika fiberriktningar och det kommer bli sprickor i bordsytan när träet vill röra på sig. Skåpet är ihopsatt till största del med lim och småspik.

---

⁸ <http://www.creatables.se/> 15-03-2013

⁹ Sylwan, Kerstin, Stål, Johanna & Danielsson, Sara, *Materialens magi: design för en skräpfri värld*, 1. uppl., Camino, Göteborg, 2012 sid. 81.

¹⁰ <http://www.everydaystories.be/content/mattias-thambert>

¹¹ http://refurn.se/www.refurn.se/Om_ReFurn.html

¹² <http://www.365slojd.se/aterbruk> 05-03-2013

¹³ Cynthia van Thuijl – E-mail kontakt

Figur 3. *Scrapwood Cabinet*

Figur 4. *Scrapwood Table*

Figur 5. *Buizenbank*

Jag anser att det alla dessa företag och verksamheter har gemensamt, för något bra med sig. Vare sig det är arbetstillfällen, positiv miljöpåverkan eller bevarande av kulturarv, så för det också med sig en känsla av välbefinnande för brukarens köp. Konsumenten får även ett föremål som är mer unikt och samtidigt är av återanvänt material. Ibland smittar det också av sig i form av kunskap, nyfikenhet och kreativitet. De har inspirerat mig mycket till att vilja testa att återanvända material på mitt eget sätt.

Livslängd, mervärde och lycka?

När jag var ute och undersökte trämaterialen vid Östhjälpen och fick se hur de fyllde en lastbil med möbler, kläder och andra vardagsföremål ställde jag mig frågan. Är inte det emotionella värdet inte starkt nog? Eftersom möblerna fortfarande är i brukligt skick. Hur kommer det sig att vi har ett så enormt utbud av saker? Hur startade det?

I kortfilmen "The Story of Stuff" förklarar Annie Leonard hur hon under tio års tid har undersökt vad saker kommer ifrån och vart de hamnar, hon förklarar hur vårt system på så många punkter inte är hållbart. Ur filmen av Leonard citerar hon Viktor Lebows kända uttalande i "Journal of Retailing" med följande;

Our enormously productive economy demands that we make consumption our way of life, that we convert the buying and use of goods into rituals, that we seek our spiritual satisfaction, our ego satisfaction, in consumption... we need things consumed, burned up, replaced and discarded at an ever accelerating rate.

Det var en norm som plockades fram tillsammans med USAs regeringen efter andra världskriget år 1955, för att stabilisera en dålig ekonomi.¹⁴ Detta system är djupt rotat och har fortsatt, och på grund av det står vi idag inför allvarliga miljöproblem.

All denna konsumtion och det skapade behovet av förnyelse, nya produkter har resulterat i att mycket också slängs. Om vi nu slänger så mycket saker så kan vi ju inte vara nöjda? Så hur glada blir vi av materiella ting? I en studie av Leaf Van Boven och Thomas D Gilovich visar de statistik på en undersökning de har gjort gällande köp av upplevelse eller materiella produkter, i syfte av att se vad som gör oss gladare. Den psykologiska undersökningen på över 1200 amerikaner visade tydligt på många punkter att upplevelser producerar fler glada och långvariga minnen. Van Boven och Gilovich säger att det finns studier som tyder på att inköp av upplevelser gör människor lyckligare eftersom de är mer öppna för positiva omtolkningar, de är mer motståndskraftiga mot ofördelaktiga jämförelser, och främjar framgångsrika sociala relationer mer än materiella inköp.¹⁵

Mitt mål är inte att tävla med upplevelser. Däremot funderar jag kring huruvida ett gott syfte med ett materiellt ting skulle kunna bidra till ett visst välbefinnande. Kan inte något positivt komma ur att det finns en god intension av ett materiellt inköp? Att man samtidigt hjälper människor som brinner för att förbättra andra människors dåliga levnadsförhållanden.

Jag slog upp boken *Design for the real world* av Victor Papanek och redan i början av boken fastnade jag i det han pratade om. Papanek säger följande;

Design must become an innovative, highly creative, cross-disciplinary tool responsive to the true needs of men. It must be more research oriented, and we must stop defiling the earth with poorly designed objects and structures.¹⁶

Skulle jag i framtiden kunna skapa möbler som faktiskt bidrar till minskat koldioxidutsläpp med hållbar konstruktion och som skulle kunna stödja människor i tuffa förhållanden? Det massiva träet jag tar vara på är förnyelsebart och jag kan genom att hyvla få fram dess naturliga yta som kan bearbetas på nytt. Användas och slitits igen.

Jonathan Chapman pratar om en repfri värld i sin bok *Emotionally durable design*. Där menar Chapman att vi måste göra design som välkomnar sakers oundvikliga åldrande. Vi borde hylla att sakers oundvikliga framtid kommer att ske genom att utveckla koncept som utmanar vår önskan om en repfri-värld.¹⁷ Detta är något jag vill ha i åtanke när jag startar mitt undersökande i materialet.

---

¹⁴ <http://www.storyofstuff.org/movies-all/story-of-stuff/> 20-03-2013

¹⁵ Van Boven, L. (2005) Experientialism, Materialism, and the Pursuit of Happiness. *Review of General Psychology*, 9, 132-142.

¹⁶ Papanek, Victor, *Design for the real world: human ecology and social change*, 2. ed., completely rev., Thames and Hudson, London, 1985 Preface

¹⁷ Chapman, Jonathan, *Emotionally durable design [Elektronisk resurs] objects, experiences, and empathy*, Earthscan, London, 2005 sid 136

Metoden

Jag valde att grunda min materialkälla ifrån Östhjälpen på grund av att jag inte behöver demolera möbler och kan därmed spara tid. Träet är redan fördelat vilket underlättar vid transporter av mycket material och detta reducerar också risken att jag får med mig material som inte går att använda.

Det skulle underlätta för personalen på Östhjälpen om det massiva träbitarna sorterades i en egen hög. Då skulle skivmaterialet bli lättare att stapla och de skulle inte behöva tömma lika ofta. Mitt förslag är att placera en låda som jag kan byta ut när den är full. I praktiken hade det vart förmånligt att ha en verkstad i kretsar nära ställen som Östhjälpen. I meningen resurser har Aludden secondhand precis flyttat in bredvid ett mindre snickeri i Floda. Om jag skulle hyra in mig där skulle det eventuellt finnas möjlighet att ta tillvara möbler utan att behöva tänka på frakt av material. Skulle materialet utvinnas från Aludden skulle jag behöva utföra demolering, vilket eventuellt ändå skulle kunna vara effektivt i materialutvinning då det bara ligger fyra meter från dörren. Mina förutsättningar för min undersökning skulle också bli annorlunda på så vis att jag skulle bli tvungen att kassera det funktionella värdet som finns kvar, jämfört med Östhjälpen där materialet inte längre har någon funktion i form av möbel. Då skulle det nog passa med en annan metod som reparation liknande tidigare nämnda Refurns verksamhet.

Undersökandet av materialet

Efter halva tiden med allt material till handa insåg jag att det är viktigare att utforska vilken estetik som skapas (ur mina metoder) och hur den skulle kunna förändras, än att utforma ett objekt utifrån en plats eller en målgrupp med ett specifikt behov. Hade jag försökt finna och lösa ett sådant behov hade det gett mig ytterligare restriktioner då jag tycker att det är viktigare att forska i materialet. Detta för att skapa ett bredare spann i att se på materialet som en resurs. Jag vill utforska materialet för att kunna få ut så mycket som möjligt av projektet för framtida idéer.

Materialet ifrån Östhjälpen

Det går inte att förutspå vilken typ av möbler som kommer in till Östhjälpen. Det skulle som tidigare nämnt kunna vara allt ifrån serier av kontorsmöbler, matsalsmöblemang osv. Det materialet jag fått är ifrån möbler som inte kunnat säljas och som inte skänkts till Estland.¹⁸ Dessa möbler har tagits isär och är redan utsorterade en gång och har alltså missat transporten och klassats som osäljbara.

Träslag och dimension

Formerna på majoriteten av materialet som hämtats från Östhjälpen var enligt mig ganska tråkiga, raka sargar och ben utan dekor och något tecken på hantverk var sällsynt. Vissa saker kunde jag iallafall konstatera att materialet hade väldigt lite gemensamt; de är i olika dimensioner, former, färg, bet, och träslag.

---

¹⁸ Intervju – Leif Johansson Östhjälpen

Träslagen varierar men uppskattningsvis av det jag fått in och det jag har sett så får jag räkna med en hel del furu. Grovt uppskattat av materialet hämtat ifrån tre olika secondhand butiker var ungefär 50 % furu. Resten av materialet var ek, bok och björk tillsammans med några enstaka teakbitar. Furu har också oftast större volym motsvarande andra träslag, det kan bero på att furu är ett mjukt träslag som inte är så starkt och därför kräver större limyta i en sammansättning för att bli tillräcklig. Något som påverkat volymen också är det robusta uttrycket ifrån 1970-talet.

Figur 6. Material ifrån Secondhand

Efter en hel dag med funderingar kändes det som att det enda vettiga jag kunde konstatera var en oregelbundenhet hos alla bitar. Istället för att ändra på bitarna tänkte jag istället, kan jag försöka använda precis allt av delarna och på det viset bevara dess historia och karaktär så mycket som möjligt. Efter en hel del skissande och modellbygge startade jag med att utforma en hylla för att få se delarna skapa en komposition tillsammans, och jag ville lägga in tidsaspekt för att få en vetskap om hur lång tid det skulle ta att tillverka för t.ex. egen produktion. Jag lyckades med att skapa tre hyllor på en arbetsdag med hjälp av en mall som jag lätt skulle kunna använda med en överhandsfräs.

Figur 7. Fräsmall

Jag upptäckte en tillfredställelse i att jobba skulpturalt med träbitarna. Träbitarna formade sitt egna mönster och fick tala för sig själva. Det bildades en intressant kombination där de smälte ihop och det blev otydligt var de olika hyllplanen började och slutade och tanken av att visa delarna precis som det är var lockande. Hyllplanen kändes svävande och konturerna av modulerna var svårdefinierade. En början och slut tycktes nästan inte existera vid stapling.

Figur 8. Två av tre hyllor

Figur 9. Tre staplade hyllor

Alla bitar med alla dessa olika dimensioner gjorde mig mycket snurrig och jag behövde ha mera koll på bitarna. Jag gjorde en generalisering av dimensioner i syfte av att tillverka en skiva och samtidigt få ut det mesta av materialet. Tre dimensioner i bredd som blev mest lämpat var 60 mm, 30 mm, 15 mm med en tjocklek som får vara varierande. På detta sätt kan jag också limma delarna utan problem och samtidigt förlänga och fördela hårda och mjuka träslag som kan hjälpa varandra att stärka konstruktionen. Detta resulterade i ett oregelbundet mönster.

Figur 10. Skiva

Mönster?

Jag fann något annat som visar en historia som annars aldrig syns. Fysiska avtryck av ett utfört arbete. Gamla sammansättningar som är kvar för att hålla samman möblerna. Hyvlar jag för tunt så spricker ofta tapparna. Många blir också förstörda vid isärtagning. Istället för att försöka bevara tapphålerna kanske jag kan ha användning för hålrummen om tapp och plugg tas bort.

Figur 11.

Figur 12.

Jag insåg att jag måste bli bekant med att ta isär möbler, och för att göra detta tog jag kontakt med en närliggande secondhandbutik och frågade om jag fick sådant som skulle slängas. Min tanke med det var också att kanske kunna få tankar kring effektivisering av att demolera möblerna, och på såsätt få mindre spill av det massiva trämaterialet och till fördel för de som arbetar på Östhjälpen. Det bästa sättet att försöka bevara tapphålerna är att bryta isär möblerna med rätt metod. Trots det fastnar en del tuffa tappar ibland. Detta beror också på träslag, om man jämför furu och ek så är har ekens tappar större sannolikhet att komma ut oskadda eftersom det är ett hårdare träslag då limmet brister istället för eken. Furu är mycket mjukare och tar man det mer varsamt med att bryta så brukar det gå bra. Men är fallet så att möbeln har ett hårdare träslag i en sarg som t.ex. går in i furun, tenderar furun att brista eller ibland att helt gå av i sammansättningens kärna.

Figur 13. *Ekstol med en hittills lyckad isärtagning*

Något nästan alla möbler har gemensamt som kommer in till secondhandbutikerna är att de är inomhusmöbler. Det betyder att de inte har vattenbeständigt lim. Jag testade att blötlägga de bitar

som hade tappar kvar och det visade sig att i framförallt träslaget furu var det lätt att ta ur tapparna efter ett dygns blötläggning, genom att sedan slå ut dem med hammare eller klubba.

Figur 15.

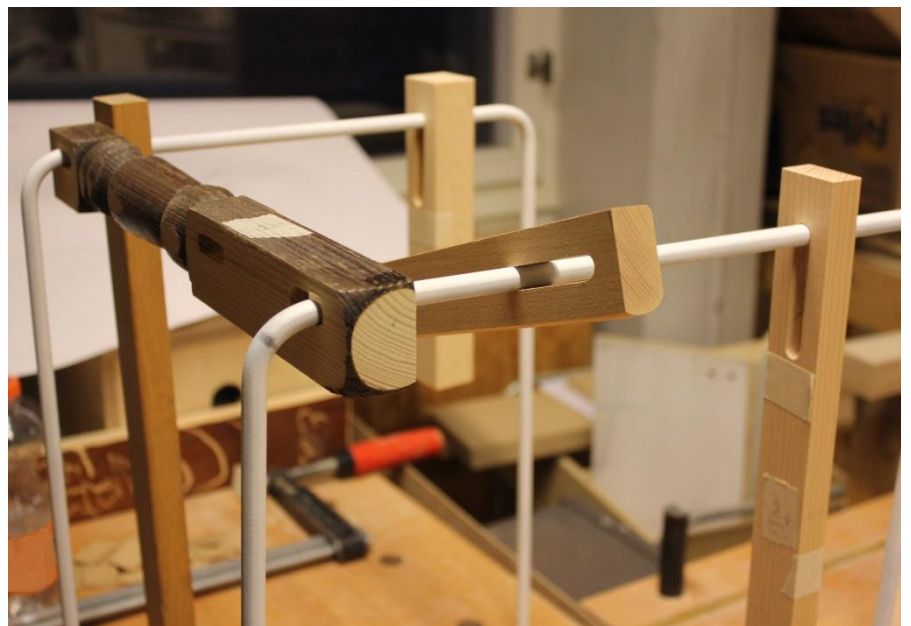

Figur 16.

Så kan gammal funktion bli ny? Kan jag använda hålen till att skapa nya mönster? Mönster som blir helt oregelbundna precis som delarnas utseende. Jag mätte tjockleken av tapphål och på exempelvis ben och skruvhål av sarger till bord mm och måtten skiftade mellan 8-12 mm i det material jag hade. I furu kunde tapphålens tjocklek komma upp till 15 mm. Jag testade det tunnaste materialet jag kunde tänka på att trä igenom med, tråd. Därefter blev det en metallrundstav som hade medeltjockleken av hålen i träbitarna, alltså 10 mm för att få en så stark metallrundstav som möjligt men samtidigt kunna använda fler trädelar utan att behöva bearbeta dem.

Figur 17.

Figur 18.

Det blir lite mer materialspill av att framställa de bitar med tapphål, eftersom tappålet ofta bara utgör två tredjedelar av bitarnas tjocklek.

Vissa bitar för med sig ett hantverk och en tradition vilket jag kände att jag inte kunde radera helt. Jag ville testa olika sätt att försöka kommunicera ett bevarande. Genom att sammanfoga fyra ben som ursprungligen var svarvade lyckades jag bevara ytan och historien genom att dölja det och på så vis göra det oåtkomligt. Det jag sett i mina tester som bra upptäckter kring funktion och värden vill jag i någon form visa genom tredimensionella objekt. Mitt test av att skapa ett bevarande gav mig en idé om att tolka det i något som anspelar på att vara en pall.

Figur 19.

Resultat

En viss andel av möblerna är utsållade två gånger innan jag får dem. De är på botten av möbelkedjans livslängd innan de fraktas iväg till insamlingsstationerna för att sedan föras vidare och flisas för energiutvinning. Många av möblernas delar är fortfarande intakta och träet är inte i dåligt skick, dock har formerna och formgivningen av möblerna gjort dem oattraktiva. Om bara restmaterialet får en ny funktion har det fått en "upcycling" effekt. Hela projektet har för mig resulterat och givit mig ett brett spektrum av idéer och inspiration. Jag tror också att det var min största utmaning i projektet. Jag upplevde det smalt och väldigt begränsat till en början. Nu är det bredare än något projekt jag gjort tidigare.

Fig 20.

Fig 21.

Jag har valt att inte skylta med patinan och placerat den inåt. Eftersom jag vill att den ska väcka intresse vid första anblick men även vid ett närmare bemötande. Donald A. Norman förklarar i sin bok *Why we (love or hate) everyday things* om tre steg i att uppfatta ett objekt. En visuell, en beteende och en reflekterande nivå. Norman förklarar att det första visuella steget är den snabba uppfattningen och bedömningen av vad vi ser, det som först får oss intresserade. I det andra steget sker det ofta automatiska beteendet att vilja utforska det vi sett. Efter närmare analysering startar det tredje och reflekterande och intellektuella steget.¹⁹

---

¹⁹ Norman, Donald A., *Emotional design: why we love (or hate) everyday things*, Basic Books, New York, 2004 sid 22.

Fig 22.

I bänken valde jag att visa spår av att det en gång suttit ihop på ett annat sätt, den pratar om tidigare bearbetning av materialet, men den skapar också en mystisk kring hur det en gång satt ihop. Vilka delar saknas? Finns det delar som kommer ifrån samma möbel? Jag har försökt att förlänga bänken så mycket som går utan att tänja på gränserna för att den fortfarande ska hålla att sitta på. Genom det skapades mellanrum som jag tycker kommunicerar att det finns något som saknas, att det också har rekonstruerats på ett nytt sätt. Jag ser även bänken som en dokumentation över materialets medelvärde av dess ursprungliga dimensioner. Den anspelar också på att delarna är slumpvis placerade, men de är i själva verket noggrant sammankopplade. Den har hårt träslag vid sammansättningarna vid benen men alla bitar får vara med och stärka konstruktionen.

I det skick jag får materialet kan jag inte referera och sympatisera till möbelns gamla funktion, jag kan enbart framhäva dess historia genom delarnas form, sammansättning och yta. Informationen av möbelns formmässiga ursprung kan bara tas in till en viss del, och i den miljö den vistats i finns det bara spår som tecken på dess åldrande. Delarna förenas och skapar tillsammans ett nytt mönster, en ny form som inte kan uppstå utan materialets specifika ytliga egenskaper. En undersökning jag ville fördjupa mig mer i.

Genom att generalisera dimensionernas delar och skapa t.ex. bänken som tidigare nämnts samt utnyttja de bitar som har skruvhål och tapphål använder jag så mycket av materialet jag kan. Därmed minimerar jag också mitt egna producerade spill. I pallen till höger utnyttjar jag de före detta sammansättningarna. Distansen mellan skruvhålen i de korsande mittstagen har fått avgöra pallens bredd. Jag tycker dock inte det visas tydligt nog och jag vill istället ta bitar som får möbelen att kommunicera att delarna är fria och har mer kontroll. Kontrasten med den vitfärgade metallen lyfter fram träet på ett fint sätt. Den vita färgen är betydande i min display av mitt arbete, Den vita ramen är en mellanhand innan träet får ett nytt liv.

I uttrycket som är genomgående för pallarna och bänken representeras något som jag faller för. Det kanske är som Norman också säger att det vi fäster oss vid är inte själva objektet i sig, utan vad den representerar.²⁰

Fig 23.

Fig 24.

²⁰ Norman, Donald A., *Emotional design: why we love (or hate) everyday things*, Basic Books, New York, 2004 sid 48.

Reflektion

Detta kom att bli ett större projekt än vad jag först trodde och min metod måste utvecklas men jag tror fortfarande att det är möjligt att ta tillvara på materialet med ytterligare undersökning. Jag har ett bra förnyelsebart och miljövänligt material till förfogande som jag i framtiden vill utveckla och skapa objekt utav. Förutom att göra objekt och produkter av träet kan det ge mig en viss frihet i att testa och utveckla nya idéer.

Jag hoppas kunna erbjuda en känsla av att man gör något bra till konsumenten, och kanske då kan möbeln hålla och behållas längre. Tillsammans med en mer hållbar konstruktion naturligtvis, men också i att det kan bidra till en förståelse för att det kan slitas. Finns det en repa kan kanske nästa som uppstår t.o.m. passa objektets utseende.

Den unika estetiken som utgör möblerna kommer troligtvis inte att passa alla möbelåterförsäljare. De konsumenter som istället vill ha ett annorlunda och miljövänligare val är de jag tror skulle vara intresserade. Det är svårt att förutspå eftersom jag i nuläget inte vet exakt vilka produkter som kommer att födas ur detta projekt. Jag skulle vilja se mina saker i en butik som tar in mer oetablerade formgivare. En sak som är definitiv är att vid någon form av försäljning vill jag ge tillbaka till Östhjälpen och stödja deras verksamhet. Det skulle vara intressant att få lite rullans i återanvändningen av gamla möbler från Östhjälpen. Skulle det kunna bli en stående inkomstkälla för dem?

Ett alternativ skulle kunna vara att utveckla ett unikt skivmaterial som lokala företag och hantverkare skulle kunna erbjuda i sin produktion för att applicera i sina produkter, eller visa för arkitekter så de kan använda det i projekt där olika interiörer planläggs. Skivmaterialet skulle då kunna bedömas efter dess individuella karaktär. Eller så skulle det kunna skapas mallar där materialet limmas i förutbestämda mönster, precis som utformningen av bänkskivan. Mallar som är justerbara så kompositionen av mellanrummen lätt kan modifieras. Jag tycker också att det lyfter fram det naturliga mönstret i träet och de framhäver varandra tillsammans.

Jag har fäst mig vid uttrycket i pallen och vad den representerar. För mig handlar det inte bara om att visa träts förnyelse och att det kan leda till att hjälpa andra utan också en form och ett utseende som jag inte har full kontroll över. Jag finner det ytterst intressant att skapa dessa ramar där materialet får vara oregelbundet. Delarna får något att säga i mönstret som bildas vid utformandet. De har sitt egna liv och får, precis som det levande materialet som trä är, bestå. När jag befinner mig i utformandet av ett objekt eller produkt så vill jag ofta kontrollera materialet. Varesig det är trä eller metall, men hur skulle det vara att låta materialet få lite andrum i formandet? Och tänja på de gränser och normer som vi skapat kring hur möbler borde se ut eller bör vara på ett visst sätt.

Jonathan Chapman menar att produkters resa ofta är både monoton och kort. Ett objekt behöver uppdateras för att behålla betraktarens nyfikenhet, han menar att vi vill kategorisera och identifiera objektet när det är nytt. På så vis försvinner mystiken i objekten. Chapman påpekar också hur konsumtion är uppbyggd på förväntan. Chapman använder då en metafor om en tårta som har en

gömt guldmynt inuti och att nästa tugga skulle kunna vara den rätta.²¹ Kan mystiken i mina objekt bidra till att trä kan få leva ett längre liv? Få brukaren att känna de olika träslagen tillsammans, uppleva hur de slits, uppleva dess individualitet, en undran hur det en gång satt ihop. Jag har förhoppningar om att min formgivning ska få brukaren att upptäcka nya saker och finna nya former i objekten med tiden. Vid närmare undersökning av skuggorna som blir av möblerna har jag upptäckt nya mönster. Detta är intressant och jag tycker det styrker möblernas individuella karaktär.

I pallen där jag återanvände de förre detta sammansättningarna med hjälp av att tillägga metalltråd, fann jag intressanta modulära egenskaper som ett intressant spår. Tanken av att inte bara återanvända träet men också den forna konstruktionen som kan få en ny funktion är spännande. Jag vill även testa att ersätta metallen med trärundstav, för att se vad det kan öppna för möjligheter i form av funktion och estetik.

Jag vill förstärka att de finns mer än ett uttryck i att återanvända materialet. Jag tror det är viktigt i framtiden att kunna förmedla fler sätt att bearbeta det och finna mångsidiga samt starka kontraster. Forma en nisch och visa att det finns en bredd av möjligheter i materialet. Om jag ska göra produkter av det tycker jag att det kan vara intressant att tillverka något som anspelar ytterst lite på att vara återanvänt men visar en tydlig egenskap som det återanvända materialet har. Jag vill också försöka blanda in traditionellt hantverk i produkterna. Det känns bra att ha samlat ihop kvalitéter att jobba vidare med efter mitt arbete och det finns mycket mer att utforska. Jag vill vara lokal i form av försäljning och visa mina produkter i noggrant utvalda affärer. I framtiden vill jag finnas i närliggande områden som Alingsås, Lerum, Partille och Göteborg. Jag vill visa mig på olika event inom design och konsthantverk, exempelvis på marknader i Göteborg där jag också kan marknadsföra mig och berätta vart man kan se mer och större saker av mina produkter i fysisk form. Jag vill testa att utveckla nya idéer och producera, men överlämna försäljningen till någon annan.

Vad gäller samarbetet med exempelvis Östhjälpen tror att det i framtiden inte behöver vara så omständigt gällande sorteringen av materialet, det ska inte behöva påverka personalens dagliga rutiner särskilt mycket. Eftersom jag nu vet mer om vilken potential de olika massiva trädelarna har, så skulle dessa kunna sorteras i tre grupper. Genom studier av att jag själv tagit isär möbler kan jag ge lätta hänvisningar så jag kan använda materialet så mycket som går. Den första av de tre grupperna är en där tappar har lyckats avlägsna sig och bildar tapphåll och delar som har försänkta skruvhål. Den andra är de som inte lyckats separera och där tapp och plugg sitter kvar i exempelvis ben eller sarger. Då dessa kan bilda stor mystik kring hur det en gång suttit ihop, vilket jag tycker är ett intressant spår att gå vidare med. De tredje är resterande som inte har betydande spår av sammansättningar men har intressanta spår av ett användande och fint material under ytan. Materialet skulle därmed kunna sorteras i en låda fördelad i tre, den lådan skulle jag vid det här laget hellre vilja kalla en skattkista.

---

²¹ Chapman, Jonathan, Emotionally durable design [Elektronisk resurs] objects, experiences, and empathy, Earthscan, London, 2005 sid 144

Källförteckning

Litteratur

Sylwan, Kerstin, Stål, Johanna & Danielsson, Sara, *Materialens magi: design för en skräpfri värld*, 1. uppl., Camino, Göteborg, 2012

Papanek, Victor, *Design for the real world: human ecology and social change*, 2. ed., completely rev., Thames and Hudson, London, 1985

Chapman, Jonathan, *Emotionally durable design [Elektronisk resurs] objects, experiences, and empathy*, Earthscan, London, 2005

Norman, Donald A., *Emotional design: why we love (or hate) everyday things*, Basic Books, New York, 2004

Artiklar

Van Boven, L., & Gilovich, T. (2003). To do or to have? That is the question. *Journal of Personality and Social Psychology*

Webbplatser

Createbles - www.creatables.se

Refurn - www.refurn.se

<http://www.everydaystories.be/content/mattias-thambert>

Designstories.se

<http://www.storyofstuff.org/movies-all/story-of-stuff/>

Intervjuer

Christine Johansson – Ria Secondhand

Leif Johansson – Östhjälpen

Thomas Eriksson – Statistikansvarig Skogstyrelsen

Nanna Bergendahl - Renova

Gunilla Beyer - VD för returträ vid Skogsindustrierna

Besökta platser

Östhjälpen i Jonsered

Ria Secondhand i Lerum

Aludden secondhand Floda

Returen Dalslånged

Bildmaterial

Figur 1 : Tagen av Elias Malmberg 2013

Figur 2 Från träguiden.se

<http://www.traguiden.se/TGtemplates/popup1spalt.aspx?id=964&contextPage=951>

Figur 3 – 5 Är bilder skickade av Cynthia van Thuijl

Figur 6 - 24 Är tagna av Elias Malmberg 2013

Tack till

Jessica Palm Samuelsson

Mats Aldén

Franz James

Åsa Nyström

Elin Guldåker

Jenny Stefansdotter

Sara Danielsson

Jens Erlandsson

John Arvidsson

Funny Livdotter

Jalmari Lahinen

Juan Cappa

Petter Olsson

Kajsa Silverbrink

Leif Johansson - Östhjälpen

Christine Johansson - Ria Secondhand

Ann-Katrin - Returen

ReFurn

Thomas Eriksson

Gunilla Beyer

Nanna Bergendahl